

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Β'.
ΑΡΙΘ. 22

Ἐν Πειραιεὶ Φεβρουάριος
1885

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Α. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΔΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΥ
ΥΠΟ
N. KAZAZH

Ἡ δευτέρα Σεπτεμβρίου εἶνε ἡ ἐπέτειος τῆς νίκης τοῦ Σεδάν, ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν νέαν γερμανικὴν ἱστορίαν ἡμέρα, καθὼς ἀφετηρία τῆς δημιουργίας τοῦ νέου γερμανικοῦ κράτους, ὁποῖον βαρύνει σήμερον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῆς συγχρόνου Εὐρώπης. Τοιαύτη οὖσα ἡ ἡμέρα αὕτη, καθωρίσθη ὡς ἡ ἐορτὴ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἐθνικὴ ἐορτή, ὀφείλουσα νὰ ὑπομνησθῇ τὸν ἱστορικὸν τοῦ ἔθνους θρίαμβον, ἀλλ' ἅμα καὶ τὰς δοκιμασίας, τὰς περιπετείας, τὰς προπαρασκευὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας πρὸς τὸν θρίαμβον τοῦτον. Ἡ ἐορτὴ αὕτη εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὴ ἐορτὴ τῆς Γερμανίας. Ναὶ μὲν, δὲν ἐλλείπουσιν ἄλλαι ἐπιφανεῖς ἐθνικαὶ ἡμέραι ἐν τῷ ἱστορικῷ βίῳ τοῦ ἔθνους, ἀναμνήσαις μεγάλων ἡμερῶν καὶ μεγάλων γεγονότων, οἷα ἡ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν χωρῶν τῆς διαμαρτυρομένης Γερμανίας τελουμένη ἐορτὴ τῆς Μεταρρυθμίσεως, εἴτε ἀλλαχοῦ ἄλλοτε ἡ ἐορτὴ τῆς νίκης τῆς Λειψίας, ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς μεγάλης μάχης, ἀλλ' ἡ ἐορτὴ ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ Σεδάν εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν γερμανικὴ ἐορτή. Ἀληθῶς, πρώτην ἰσως φοράν ἡ Γερμανία συνηγωνίσθη μετὰ πλήρους συνειδήσεως. Ἡ ἐορτὴ τῆς Μεταρρυθμίσεως εἶνε μὲν ὁ θρίαμβος μεγάλης ἱστορικῆς ἀρχῆς καὶ ιδέας, παγκόσμιον κεκτημένης σημασίαν, ἀλλ' ἀναμνησθεὶς συγχρόνως ἐμφυλίου ἀγῶνα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, καταστροφῆς καὶ ἐρη-

μύσεως, ἐπενεχθεῖσας ἐκ τῆς διαιρέσεως μεταξὺ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων, ἥμιστα ἄρα ἱκανοποιεῖ ἡ ἐορτὴ αὕτη τὴν γερμανικὴν συνείδησιν, μίση μᾶλλον ἢ ἀδελφότητα καὶ συνεργασίαν διεγείρουσα. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Λειψίας συνητηθήσαν ἐπίσης Γερμανοὶ κατὰ Γερμανῶν, σύμμαχοι τοῦ ξένου κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἐθνικῶν προμάχων ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν. Τούναντίον ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς νίκης τοῦ Σεδάν συναντᾶται ἐορτάζουσα καὶ ἐπευφημοῦσα ἅπασα ἡ Γερμανία, καθολικὴ τε καὶ διαμαρτυρομένη. Ὁ τροπαιοῦχος Χοενζόλλερν ἤρπασεν ἀπὸ τῶν κρυπτῶν τοῦ Κυφχάουζερ τὸ σκήπτρον καὶ τὸ στέμμα τῶν Χοχενστάουφεν, καὶ περιβλήθη αὐτὸ ἐν Βερσαλλίᾳ, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων. Ὁ καθολικὸς βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, λησμονῶν μακρὰς ἱστορικᾶς ἀντιπαθείας καὶ ἐριδας, προσήνεγκε τὸ καταπεπτωκὸς αὐτοκρατορικὸν στέμμα εἰς τὸν ἀπόγονον τῶν Ἐκλεκτόρων τοῦ Βρανδεμβούργου, οὕτω δ' ἀπετελέσθη ὁ παλαιὸς γερμανικὸς πόθος — ἡ ἐνότης τῆς Γερμανίας. Ἡ ἐορτὴ τοῦ Σεδάν εἶνε ἄρα πράγματι ἡ πανηγυρικὴ ἐπέτειος τῆς ἐνότητος ταύτης, δι' ἧς ἐγκαινίζεται νέα περίοδος ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἱστορίᾳ πρὸς δόξαν τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Ἡ ἐορτὴ ἐνός ἔθνους εἶνε ἡ ἀποθέωσις τοῦ πνεύματός του, τῆς ἰσχύος του, τῆς ἐργασίας του, ἡ ἀφετηρία τοῦ μέλλοντός του, τὸ πραγματικώτερον δίδαγμα τῶν ἐπιζώντων, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας. Οὕτως ἐώρταζεν ὁ γερμανικὸς λαὸς τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τῶν κατὰ τοῦ παλαιοῦ ἐχθροῦ νικῶν του. Ἡμέρα ἐκδικήσεως καὶ ἡμέρα εὐγνωμοσύνης τιμωρίας καὶ προσευχῆς. Τίς ὁ τολμήτων ν' ἀρνηθῇ, ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ ἀπόλυτον κύρος τῆς ἐθνικῆς λαμπηδόνης, τῆς δσιότητος καὶ δικαιοσύνης τῆς ἡμέρας ταύτης; Τότε κατὰ πρῶτον ἡ Γερμανία, ἐν συνειδήσει τῶν ἐθνικῶν αὐτῆς δι-

καίων, τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, διετύπωσε τὸν ἱστορικὸν αὐτῆς λόγον ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ ἱηλεβόλου, ἀπὸ τῆς Γραβελόττης καὶ τοῦ Μέτζ, μέχρι τοῦ Σεδάν καὶ τῆς Βερσαλλίας. Μέχρι τῆς προτεραίας ἦτο ὁ πέμπτος τροχὸς τῆς ἀμάξης ἐν τῇ τάξει τῶν μεγάλων Δυνάμεων, οὐδέποτε διετύπου ἴδιον λόγον. Εἶχε μὲν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Σαδόβας ἀναφανῆ ἐν Εὐρώπῃ ὡς ὑπέροχος δύναμις, πλήρη τὴν συνείδησιν τῆς ἐαυτῆς ἀποστολῆς κτησαμένη, καὶ ἐπιβληθεῖσα διὰ τε τοῦ ὑπερέρου διοικητικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ αὐτῆς ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ὡς Πρωσία μόνον, ὡς Γερμανία οὐχί. Ἐντεῦθεν ἐνέτει 1870 ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων ἠξίωσε παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῆς νὰ ὑποσχεθῇ πᾶσαν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ ἰσπανικοῦ στέμματος ἐν τῷ μέλλοντι. Τολμηρὰ πρόκλησις, ἣτις ἐμελλε ν' ἀπολήξῃ εἰς αἱματηροὺς ἀγῶνας, εἰς καταστροφάς, εἰς ἀκρωτηριασμὸν τῆς Γαλλίας, εἰς νίκας τῶν Γερμανῶν, καὶ ὧν ἡ ἐπέτειος ἐωρτάζετο ἤδη διὰ τῆς νίκης τοῦ Σεδάν τῇ 2 Σεπτεμβρίου.

Διέτριβον τότε ἀπὸ τινος χρόνου ἐν Βαϊμάργῃ. Αἱ παρὰ τὸν Ἰλμ Ἀθῆναι, ὧν ἀγῆρας καθιερώθη ἡ δόξα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους διὰ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ διαμονῆς καὶ φιλοξενίας τῶν μεγίστων τῆς Γερμανίας πνευμάτων κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος, τοῦ Βειλάνδου καὶ τοῦ Ἐρδέρου, τοῦ Γκαίτου καὶ τοῦ Σχιλλέρου, διεκδικούσι μέχρι τῆς σήμερον τὰς παραδόσεις τῆς πνευματικῆς ἐκείνης ἀκμῆς καὶ ὑπεροχῆς, δι' ὧν ἄφθιτον ἐκτῆσαντο κλέας, οὐ μόνον ἐν τῇ Γερμανίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἅπαντι τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ. Τῶν μεγάλων πνευματικῶν ἡρώων ἐνὸς λαοῦ ἡ μνήμη καὶ ἡ δόξα εἶνε παγκόσμιος, ἀνήκει εἰς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐντεῦθεν ἡ μικρὰ πόλις τῆς Θυριγγίας διεγείρει μέχρι τῆς σήμερον προσφιλεῖς ἀναμνήσεις καὶ τοῖς Γερμανοῖς καὶ τοῖς ξένοις. Εἰ καὶ μικροσκοπική, εἰ καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰς εἴκοσι χιλιάδας κατοίκων, οὐχ ἦττον ἐν τῇ καθ' ὅλου ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος κατ' οὐδὲν ὕστερεϊ τῶν μεγάλων κέντρων τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας. Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς ἀνέπνευσε καὶ διενόηθη ἡ μεγαλοφυΐα, ἐξίστου τελεσφόρος, ὅσον ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐν Ἀθήναις, ἐν Ρώμῃ, ἐν Φλωρεντίᾳ, ἐν Παρισίοις. Σήμερον ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἀπολειφθέντος ἔτι τούτου ἀπὸ τῆς πρωσσικῆς πλεονεξίας μικροῦ δουκάτου, στερουμένη ἐνεργοῦ πολιτικοῦ βίου, ζῇ μᾶλλον διὰ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ παρελθόντος, ἢ διὰ τῆς συγχρόνου πνευματικῆς ἐργασίας. Ἀλλ' αἱ ἀναμνήσεις αὗται εἶνε τοσοῦτον ἔτι ζωηραί, τοσοῦτον εἶνε συνδεδεμέναι μετὰ τῆς γερμανικῆς συνειδήσεως, ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῶν ἐσωτάτων αὐτῆς, ὥστε ἡ Βαϊμάρη διεκδικεῖ πρωτεύουσιν, ἐπιφανῆ θέσιν, καὶ ἐν τῇ συγχρόνῃ Γερμανίᾳ, μεθ' ὅλην τὴν δημιουργίαν κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας μείζονων ἄλλων καὶ εὐρυτέρων ἐθνικῶν, πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν κέντρων.

Τὴν δευτέραν Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1873 ἐωρτάζετο ἐκ νέου ἡ πτώσις τοῦ Σεδάν καὶ ἡ ἀνάρρησις τῆς γερμανικῆς ἐνότητος καὶ τῆς νέας αὐτοκρατορίας. Ἀπᾶσα ἡ πόλις ἀπὸ

τῆς πρωίας ἦτο εἰς κίνησιν, ἀπασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων συμμετεχουσῶν ἐν τῷ πανηγυρισμῷ τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης ἡμέρας. Οὐδὲν νέφος ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλὰ καὶ οὐδεμία σκιά ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν πολιτῶν, προδίδουσα τὴν ἐλαχίστην δυσθυμίαν, ἢ ἀνήσυχον τινα μέριμναν περὶ τοῦ παρόντος ἢ τοῦ μέλλοντος. Τὰ μετὰ τοὺς θριάμβους τοῦ 1870 πρῶτα ἔτη τῆς νέας γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἦσαν τὰ ἔτη τοῦ ἐθνικοῦ μέλιτος, πλήρη ποιήσεως, ἐνθουσιασμοῦ, προσδοκιῶν, ἐλπίδων. Ὅσοι ἀνεμνήσκοντο τῆς Γερμανίας κατὰ τοὺς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει χρόνους τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας, διηρημένης, ἀσθενοῦς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, λαμβανούσης διαταγὰς παρὰ τοῦ πρώτου ξένου ἰσχυροῦ, κυμαινομένης ἐκάστοτε ὑπ' ἀντιθέτων ρευμάτων, περὶ μικρὰ ἐν τῷ πολιτικῷ αὐτῆς καταδαπανωμένης, ἀνικάνου ν' ἀντεπεξέλθῃ στρατιωτικῶς καὶ κατ' αὐτῆς τῆς μικροσκοπικῆς Δανίας, ἐβλεπον δ' ἤδη αὐτὴν μεγάλην, νικηφόρον, ἐνδοξον, πρωταγωνιστοῦσαν ἐν Εὐρώπῃ, ἐπιβάλλουσαν τὸν νόμον, ὑπέθετον ὅτι μαγική τις ἐτελέσθη ἐργασία ἐν τῇ μεταβολῇ ταύτῃ. Τὰ ἄθλα τῶν γερμανικῶν λεγεῶνων ἐν Γαλλίᾳ ἐθρυλλοῦντο μεταξὺ τῶν πολιτῶν ὡς εὐοίωνα ἀγγέλματα τοῦ νέου βίου, ὅστις ἤδη ἐκυκλοφόρει ἐντὸς τῶν ἀρτηριῶν τοῦ γερμανικοῦ ὀργανισμοῦ, παρίσταντο δὲ τοσοῦτον ἡρώϊκά, τοσοῦτον θαυμάσια, ὥστε ὑπέθετε τις ὅτι ἤρχοντο μᾶλλον ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ μύθου καὶ τῆς φαντασίας, ἢ ἦσαν πραγματικὰ γεγονότα. Οἱ μεγάλοι καθηγεμόνες τῆς ἐθνικῆς δόξης καὶ ἐνότητος, ὁ γηραιὸς αὐτοκράτωρ, ὁ σιδηροῦς ἀρχιγραμματεὺς, ὁ σιωπηλὸς στρατάρχης, τουτέστιν ἡ ἱστορικὴ παράδοσις τῆς μοναρχίας, ἡ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα καὶ ἡ ἔκτακτος στρατιωτικὴ τέχνη, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ παρεπόμενοι ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἐργασίᾳ, ἐφέροντο ἀνὰ τὸ στόμα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ὡς θεσπέσιοι προάγγελοι τῆς ἀρχομένης κοσμοϊστορικῆς αὐτοῦ ἐργασίας. Καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς κατεσιγάζοντο τὰ πάθη, παρεωρῶντο δὲ αἱ ἀντιζηλῖαι τῶν δυναστικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἐνώπιον τῆς μεγαλοπρεποῦς εἰκόνης τῆς μιᾶς, μεγάλης καὶ ἀδιαίρετου πατρίδος.

Ὑπὸ τοιοῦτους οἰωνοὺς ἀνέτελλεν ἡ ἐορτάσιμος ἐκείνη τῆς ἐθνικῆς δόξης ἡμέρα. Καὶ ἐλάλησε τὸ πυροβόλον, καὶ ἡ ἐθνικὴ σημαία ἐκυμάτισεν ἀπὸ τῶν ἐξωστῶν, καὶ ἡ μουσικὴ ἐπαίανισε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον *die Wacht am Rhein*, καὶ ὁ πολίτης ἐκένωσε φιάλας ζύθου ὑπὲρ τὸ σῦνθηες, καὶ ὁ διδάσκαλος ἀνέπτυσεν εἰς τοὺς εὐέλπιδας μαθητὰς του τὴν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἡμέρας, καὶ ἡ νεότης ἐπανηγύρισεν εὐθυμὸς ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῶν νικῶν καὶ τῶν τροπαίων τῶν τε πατέρων αὐτῆς καὶ τῶν ἡμετέρων, εὐθυμὸς ἔδουτα τὸ δημοτικώτατον τότε ἔθνημα τοῦ Ρήνου.

• wo ich bin, wo ich gehe,
mein Herz ist am Rhein . . .
... der Rhein Deutschlands Strom,
Keine Deutschlands Grenze.

Πάντοτε αἱ τοιαῦται τῶν ἐθνικῶν ἐορτῶν ἡμέραι φέρουσι χαρακτῆρα γενικώτερον, ἢ τὸν τῶν στενῶν ὁρίων τῆς πατρίδος. Ὅσον καὶ ἂν ᾔνέ τις ἀδιάφορος πρὸς τὰ ἐθνικὰ καὶ

πολιτικά ἐνὸς λαοῦ ιδεώδη, ἀδύνατον νὰ μὴ θερμοανθῇ πρὸς στιγμὴν ὑπὸ τοῦ καταπλέγοντος τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν πυρὸς, νὰ μὴ συγκινηθῇ μετ' αὐτῆς, νὰ μὴ αἰσθανθῇ τὴν ἄρρητον ἐκείνην συμμετοχὴν, ἣτις τοσοῦτον περιφανῶς ἐρμηνεύει τὸ μυστήριον τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν λαῶν, ὅσον καὶ ἀνδιαχωρίζωσιν αὐτοὺς ποικίλαι ἀπόψεις καὶ ἐθνικαὶ τάσεις.

Ἔνεκα τῶν λόγων τούτων ἡσθάνομην κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν αὐτὸν μετὰ τῶν Γερμανῶν ἐνθουσιασμὸν, ἀφηρησθὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν πόθων, καὶ κατελήφθην ἐξίσου ὑπὸ τῶν προσδοκιῶν εὐνοϊκωτέρου ἐθνικοῦ μέλλοντος. Μὴ δὲν κατειχόμεν ἔτισης ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων περὶ μεγάλου ἐθνικοῦ μέλλοντος, περὶ τινος νέου τοῦ ἐλληνικοῦ κόσμου ἱστορικοῦ βίου, ἐφαμίλλου τοῦ παρελθόντος, συμβαδίζοντος ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν μετὰ τοῦ συγχρόνου τῆς Εὐρώπης βίου; Ἴσως ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἡσθάνθην ἐνδόμυχόν τινα φθόνον ἐπὶ τῇ οὕτως ἁμυρῶς πανηγυριζομένῃ εὐτυχίᾳ ἄλλου λαοῦ, ἀγνώστου ἔτι καθ' ὃν χρόνον ὁ ἐλληνικὸς κόσμος ἐπρωταγωνίστει, καταλείπων ἀθάνατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ διαβάσεως ἔχνη. Ἄλλ' ἀμέσως ἀπέκρουσα ἀπ' ἐμαυτοῦ πᾶν τοιοῦτον ταπεινὸν αἶσθημα, ἀνάξιον χαρακτῆρος ἐλευθέρου. Ἡμῖν ἄνθρωπος! Ὅσον δὲ καὶ ἂν ἡ τοιαύτη ἑορτὴ ὑπεμνήσκει τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλομαχίαν, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν διαιώνισιν τῆς πρωτογονοῦ ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων καταστάσεως, δι' ἣν ἐγράφη τὸ πολυθρύλητον τοῦ Χόββη λόγιον, *bellum omnium contra omnes*, οὐχ ἦττον ἐσκεπτόμην μετὰ τινὰς στιγμὰς, ὅτι ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, ἦτο ἐθνικὴ ἀνάγκη, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπότης ἤθελε πέσει εἰς τὰ τέλματα τῆς σήψεως, ἡκιστα δυναμένη ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν νὰ παραγάγῃ μέγα τι καὶ γενναῖον ἔργον, ἄνευ τοῦ αἱματηροῦ τούτου συναγωνισμοῦ, τοῦ ἀπὸ τῆς τέφρας τῆς καταστροφῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἐκατόμβης τῶν μαρτύρων δημιουργοῦντος ἐκάστοτε τὸν ἱστορικὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος.

Bellum omnium contra omnes. Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τοῦ πανθίου τῆς ἱστορίας ἀναγεγραμμένον ἀπαίσιον ῥητόν. Οἱ Ῥωμαῖοι τρεῖς μόνον ἐκλείσαν τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰαννοῦ, τοῦ θεοῦ τῶν θεῶν, τοῦ κυρίου τῶν αἰώνων καὶ πάσης ἀνθρωπίνης εἰμαρμένης, τοῦ διατάσσοντος πάντα τὰ κατ' εἰρήνην καὶ πόλεμον. Ἡ μακρὰ καὶ ἐνδοξος αὐτῶν ἱστορία ἐπὶ αἰῶνας παρέστησε τὸ φαινόμενον τοῦτο τῶν διηνεκῶν ἀγώνων, ἄνευ ἀναπαύλης, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης φειδοῦς αἱματος καὶ ἰδρώτος. Καὶ δυστυχῶς τί ἄλλο εἶνε ἡ ἱστορία, ἢ ἡ ἀδιάλειπτος αὕτη σκηνογραφία μαχῶν, καταστροφῶν, ἐρημώσεων; Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἱστορικῆς ἀποκαλύψεως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔπαυσε διεπόμενος ὑπὸ τῶν ἐνστικτων τῆς φυσικῆς καταστάσεως, τοῦ ἀγρίου ἀνταγωνισμοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων του, τῆς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν ἀνακαινίσεως αὐτοῦ, ζωῆς καὶ εὐτυχίας. Τῆς δόξης αὐτοῦ τὸ δένδρον ἐβλάστησεν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν κρουῶν τοῦ αἱματος, ἐτράφη ὑπὸ τῆς εὐχύμου καὶ παχείας αὐτοῦ πίμελης, ἠνδρώθη, ἵνα ἀπλώσῃ τοὺς τεραστίους αὐτοῦ κλώνας,

ἵνα σκιάσῃ ὑπ' αὐτοὺς τὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ διάστημα τῶν αἰώνων. Μακρὰ, ἐναγώνιος ἐξέλιξις, λαμβάνουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀτόμου, ἐν φυσικῇ καταστάσει διατελοῦντος, κατ' οὐδὲν διαφέροντος τῶν θηρίων τοῦ δρυμοῦ, διαδοχικῶς δὲ, διὰ βραδείας ἀναπτύξεως, δι' ἀλλεπαλλήλων μεταμορφώσεων ἀναβιβάζουσα αὐτὸν εἰς τὴν ὑπάτην βυθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Ἄνευ τοῦ ἀγῶνος τούτου, τῶν αὐτῶν ἐπακολουθουσῶν ἐρημώσεων, ἡ ἱστορικὴ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἦτο ἀναίσθητος, ἀσυνείδητος, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δράσεως καὶ ποιήσεως, φυτικῆ ἀνέλιξις, ἀξία ὄντων ἀτελεστάτου ὀργανισμοῦ, οὐχὶ δὲ διανοουμένων, ἐχόντων πόθους, αἰσθήματα, ἀναζητούντων ἐκάστοτε νέον τι ιδεῶδες, μηδέποτε εὐχαριστομένων εἰς τὸ καθεστῶς. Ὁ πολιτισμὸς, ἡ πρόοδος, αἱ ιδέαι τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος, τῆς παγκοσμίου ἀλληλεγγύης, καθωράισαν τὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου, κατέβαλον τὰ ἐνστικτα αὐτοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, ἀνύψωσαν αὐτὸν εἰς ὑπέροχον σημεῖον ἠθικῆς μεγαλειότητος, ἀλλὰ πάντα ταῦτα κατὰ τὸ φαινόμενον. Κατ' οὐσίαν, ὑπὸ τὴν λεπτὴν ἐπιδερμίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἡμερώσεως, κυκλοφορεῖ ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτοῦ ἀνήσυχον τὸ αἷμα τοῦ ἀγρίου, τὰ ἐνστικτα τῆς βαρβαρότητος, τῆς ἀμοιβαίας ἐξοντώσεως, τὰ ὁποῖα οἰστροῦν τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ ἀρχαίου φυσικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Ὁ δέκατος ἑνατος οὗτος αἰὼν, ὁ μετὰ τοσαύτης ματαιότητος καυχώμενος ἐπὶ τῇ λύσει τῶν δυσχερεστάτων προβλημάτων τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, καθ' ὃν ἐλύθησαν τὰ ὅρια τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου διὰ τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων καὶ ἐφαρμογῶν τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ, ὁσημέραι δὲ βαίνει ἡ ἀνθρωπότης πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον, ἐνῶ πλεῖστα ἄλλα θρησκευτικὰ, κοινωνικὰ, ἐθνικὰ καὶ φυλετικὰ προσκόμματα ἤρθησαν ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς εὐρυτέρας ἀλληλεγγύης καὶ συμβιώσεως τῶν ἀνθρώπων, ὁ αἰὼν οὗτος ἔθηκεν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ τάπητος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης νέαν κοσμολογικὴν ἀρχὴν, τὴν διὰ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅτι μέχρι τοῦδε ἐκηρύσσεται ἀνωμαλία ἐν τῇ ἱστορίᾳ, μοιραία κατάστασις, ὀφείλουσα νὰ ἀπέλθῃ θάττον ἢ βράδιον ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλάνθρωπίας, διὰ τῆς νέας θεωρίας ἀνελύθη ὡς φυσιολογικὴ πραγματικότης, ὡς ἀνάγκη, ἀπορρέουσα ἀπ' αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς κοινωνίας, ἐκδηλουμένη δ' εἴτα εὐρύτερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον ἐν τῷ καθολικῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶν τοῦ Δαρβίνου εἶνε ἡ καθολικὴ ἀλληλομαχία τοῦ Χόββη, εἶνε ἡ ὑπὸ Ἐγέλου καὶ Δεμαίτρου ἀποθέωσις τοῦ πολέμου, κατὰ τὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὸν δεύτερον, φυσικὴ καὶ ἠθικὴ, κατὰ τὸν πρῶτον, ἀνάγκη, προωρισμένη ἐκάστοτε νὰ συντελῇ πρὸς εὐτονίαν τοῦ ὀργανισμοῦ, πρὸς ἀποτροπὴν σήψεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Οὕτως ὁ 19' αἰὼν ἐμελλε ν' ἀποθεώσῃ τὸν πόλεμον διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἀφοῦ ἀρχόμενος ἀπεθέωσεν αὐτὸν διὰ τῆς πραγματικότητος, διὰ λατρείας ἄξιας ἐποχῶν Φετιχισμοῦ, τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις ἐν ὀνόματι τῶν μαχῶν, τοῦ αἱματος, τῆς βίας, τῆς ἐπιτυχίας, ἡτέ-

θησε πρὸς πάντα τ' ἀνθρώπινα νόμιμα, ἡρνήθη τὰς στοιχειω-
δεστέρας ἀρχὰς τῆς φιλάνθρωπίας, ἐν' ἀνιδρύσει ἐπὶ πτωμά-
των καὶ ἐρειπίων αἰμοσταγὲς κράτος, μέθυος ἐκ τῆς δόξης
καὶ τῶν θριάμβων, ἀπολέσας τὸν νοῦν ἐξ αὐτῆς. ἀλλ' οὐχ
ἥττον κηρυχθεὶς μέγας ὑπὸ συγχρόνων, φίλων καὶ πολεμίων,
χειροκροτούσης τῆς ποιήσεως, ἐπευφημούσης τῆς ἱστορίας, ἥτις
πάντοτε στέφει τὸν ἐπιτυχόντα, ἀδιεφοροῦσα πῶς ἐγένετο
ἡ ἐπιτυχία, καὶ ἥτις συνήθως ἐπιφυλάττει τὴν χλεύην καὶ
τὴν εἰρωνείαν εἰς τοὺς μάρτυρας τῆς ιδέας, εἰς τὰ ἀτυχή-
σαντα θύματα τῆς ἀρετῆς, διότι μόνος ὁ ἀνατέλλων ἥλιος
θερμαίνει καὶ ὑποθάλλει, ἐνῶ ἡ δύσις καταλείπει ὀπισθεν
αὐτῆς σκιὰν πένθους καὶ μελαγχολίας.

(ἀκολουθεῖ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

ΤΙΝΕΣ ΗΛΘΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΟΝ ΑΙΩΝΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

(συνέχεια καὶ τέλος).

§ ιγ'. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ζήτημα: Τίνες ἐδανείσθησαν τὴν
λέξιν παρὰ τῶν ἐτέρων; οἱ Γραικοὶ παρὰ τῶν Σκιπίων
(Ἀλθανῶν) ἢ τὰνάπαλιν; Ἡ λέξις σώζεται καὶ παρὰ τῇ
Λατινικῇ «Cunve», δι' ἧς σημαίνεται ἡ ἐπὶ οἰκοδομῶν κυρτὴ
γραμμὴ ἢ τοξοειδὴς («μαρουλίον» ἐν Μάνη) (ἴδε Λουδοβ.
Ροσσίου. Ἰστορ. Ἀρχαιολ. Τέχνη. σελ. 172 ἔκδ. Ἀθην.). Ἀλ-
λὰ καὶ παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ ἐλληνικῇ κατὰ Ἀρποκρατίωνα δια-
τελεῖ ἀπαντῶσα ἐν τοῖς ἐξῆς: «Κύρβεις» Λυκοῦργος ἐν τῷ
περὶ τῆς Ἱερείας Κύρβεις, φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ
» θεῶν, ἔχειν ἐγγεγραμμένους τοὺς νόμους· εἶναι δ' αὐτοὺς
» λίθους ὀρθοὺς ἐστῶτας, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς στάσεως στήλας
» ἀπόδω τῆς εἰς ὕψος ἀναστάσεως διὰ τὸ κεκορυφῶσθαι,
» «Κύρβεις» ἐκάλουν, ὥσπερ καὶ Κυρβασίαν τὴν ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς τιθεμένην » κλπ. (Ἀποκρατ. ἐν λέξ.) Ἐπειδὴ δὲ ἡ
«Λιαμιοῦρία» ἐστὶν ὄρεινός καὶ λίαν πετρώδης τόπος,
πρεπόντως ἄρα ὠνομάσθη Δωριστὶ «Κοῦρβα» (Δωριστὶ
ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἡπειρώται), ἀπὸ τῆς εἰς μέγα ὕψος ἀνα-
τάσεως τῶν ἐκεῖσε ἡλιβάτων πετρῶν, αἵτινες Σκιπιστὶ
(Ἀλθανιστὶ) ὠνομάζονται «σκεμπ» καὶ ἐκ τούτου ἴσως
ἡ ὠνομασία «σκιπ» προῆλθε κατὰ τινας Ἀλθανολό-
γους, ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἔστιν ὀρθὴ ἡ τοιαύτη ἐτυμολογία
τοῦ ὀνόματος· ἐπειδὴ «σκεμπετάραι» κατὰ τὴν ῥίζαν
ταύτην οἱ Ἀλθανοὶ ἐκαλοῦντο ἀρμοδιώτερον· καλοῦνται δὲ
«Σκιπιτάρ» νῦν ἄρα ἐκκλίνει τῆς εὐθείας ἡ ὠνομασία
αὕτη, ἥτις οὐ μόνον τῷ «Κουρβελέσι» ἀποδίδεται, ἀλλὰ συμπά-
ση τῇ Ἀλθανίᾳ· τὸ ὄνομα «Κοῦρβα ἢ Κοῦρβελέσι» ὅτι
σημαίνει πετρώδης τόπος, ὑποδηλοῦται καὶ ὑπὸ τῆς παρ' Ἀλ-
θανοῖς τοῦ λίθου ὠνομασίας, ὅς Σκιπιστὶ καλεῖται «Κοῦρ»
καὶ «γκοῦρ» εἰς ταύτην τὴν ῥίζαν προστιθεμένης τῆς καταλή-
ξεως «βα», γίνεται «Κοῦρβα». Ὅτι δ' ἡ λέξις «Κύρ-

βα» ἦν ἐν χρήσει καὶ παρὰ ταῖς μυθολογικαῖς ἐποχαῖς τοῦ
Ἑλληνικοῦ ἔθνους πολὺ πρὸ τοῦ Ὀμήρου, ἀποδεικνύεται ἐκ
Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου λέγοντος τάδε: «Τριόπας (ἐκ Ῥό-
δου) πλεύσας εἰς Καρίαν κατέσχευεν ἀκρωτήριον, τὸ ἀπ' ἐκεῖ-
νου Τριόπιον κληθὲν· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Ἥλιου παῖδες, διὰ τὸ
μὴ μετασχεῖν τοῦ φόνου, κατέμειναν ἐν τῇ Ῥόδῳ, καὶ κατώ-
κησαν ἐν τῇ Ἰαλυσίᾳ, κτίσαντες πόλιν Ἀχαΐαν, ὣν ὁ πρε-
» σβύτερος Ὀχιμος βασιλεύων ἐγήμε μίαν τῶν ἐγχωρίων νυμ-
» φων Ἡγητορίαν, ἐξ ἧς ἐγέννησε θυγατέρα Κυδίπην, τὴν με-
» τὰ ταῦτα «Κυρβίαν» μετονομασθεῖσαν, ἣν γήμας Κέρκαφος
» ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο τὴν βασιλείαν. Μετὰ δὲ τὴν τούτου
» τελευτὴν διεδέξαντο τὴν ἀρχὴν οἱ υἱοὶ τρεῖς Λίνδος, Ἰάλυ-
» σος, Κάμειρος. Ἐπὶ δὲ τούτων γενομένης μεγάλης πλημμυρίδος
» ἐπικλυσθεῖσα ἡ «Κύρβη» ἔρημος ἐγένετο· αὐτοὶ δὲ διεί-
» λοντο τὴν χώραν, καὶ ἕκαστος ἑαυτοῦ πόλιν ὁμώνυμον ἐκτι-
» σε» (βιβλ. ε' § 57 σελ. 224—225. τόμ. 6', ἔκδ. Λειψίας
1829.) Ἀρα καὶ ἐν Ῥόδῳ ὑπῆρξε κατὰ τοὺς παναρχαίους
χρόνους, καθ' οὓς ἔζων οἱ Πελασγοί, χώρα «Κύρβα» λαβοῦ-
σα τὴν ὀνομασίαν παρὰ τῆς βασιλείσης, τῆς ἐπικληθείσης
«Κυρβίας», ἔρημος δ' ὕστερον γενομένη διὰ πλημμύραν
ἐνταῦθα κατάδηλος ἡ ὁμοιότης τῶν παραδόσεων τῆς τε Σκι-
πικῆς καὶ Ῥοδιακῆς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις ἀπαντῶσι καὶ
χώραι «Κύρβα» καὶ ταυτοῦτος αἰτιῶν, ἐξ ὧν προῆλθεν ἡ
ὠνομασία: ἥτοι γυνὴ παρίσταται τὸ αἴτιον τοῦ ὀνόματος καὶ εἰς
τὰς δύο.

§ ιδ'. Φυσικῶς τῷ λόγῳ λοιπὸν ἐνταῦθα ὁ νοῦς τοῦ ἐπιστή-
μονος ἐρευνητοῦ ἄγεται νὰ ἐρωτήσῃ: πόθεν ἡ περιέργος αὕτη
ὁμοιότης καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους τοὺς παναρχαίους χρόνους,
οὐ μόνον τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν μυθολογικῶν παραδό-
σεων; Τυχαίως τὰ τοιαῦτα οὐ προέρχονται· ὑπάρχουσι λόγοι,
καὶ λόγοι σπουδαιότατοι, τοῦ τοιούτου ἐθνολογικοῦ φαινομένου.
Ἀλλὰ μήπως μόνη αὕτη ἀπαντᾷ ἡ ὠνομασία παρὰ τε τοῖς Σκι-
πηροῖς (Ἀλθανοῖς) καὶ παρὰ τοῖς Πελασγοῖς, προγόνους ἀναμφι-
σβητήτοις τῶν Ἑλλήνων; Τὸ ἐπώνυμον τῆς παρὰ τῷ Δωδωναίῳ
Μαντείῳ σεβομένης «Διῶνης», καθ' ὃ ἐπεκαλεῖτο «Βαυῶν»
αὕτη ἀπαντᾷ καὶ σήμερον ἔτι παρὰ τε τοῖς Ἀλθανοῖς καὶ
Ἑλλησιν Ἡπειρώταις, ἀμφοτέροις καλοῦσι τὴν γραίαν, γυ-
ναῖκα «Βάβω» ἐπὶ τὸ τραχύτερον καὶ ἀγροικότερον «μπάμ-
πω» καὶ ἄλλα πλείστα ἐρευνῶν τις δύναται νὰ εὕρῃ, ἰδίᾳ
δὲ τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνεύονται διὰ
τῆς Σκιπικῆς (Ἀλθανικῆς) ἐναργέστατα καὶ συνεπῶς ἐπιστη-
μονικώτατα· ἐνταῦθα περιορίζομαι μόνον εἰς τὸ ὄνομα τῆς
θεᾶς τοῦ λόγου καὶ τῆς Σοφίας, «τῆς Ἀθηνᾶς», οὗτινος
ἡ παραγωγὴ τοσαῦτα παρέσχε πράγματα τοῖς γλωσσολόγοις
ὧν ἄλλοι μὲν ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ «Νεῖθ» θέλουσι παρά-
γεσθαι, ἄλλοι δ' ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ «αἰθάν», τὸ σημαῖον ἰσχυ-
» ρόν, ἢ ἀπὸ τοῦ θενᾶ «τὸ σκέπτεσθαι» (Creuser's
» Symb. u. Mytholog. σελ. 448) Κοντογ. ἑλλην. Μυθολογ.
σελ. 33) καὶ ἄλλοι ἄλλοθεν μόνη δὲ ἡ Σκιπικὴ παρέχει
ἐρμηνείαν, ὡς ἄριστα συνᾶδουσιν τῇ ἐλληνικῇ περὶ τῆς θεᾶς
ἐννοίᾳ. Κατ' αὐτὴν τὸ ὄνομα «Ἀθηνᾶ» φαίνεται σύνθετον